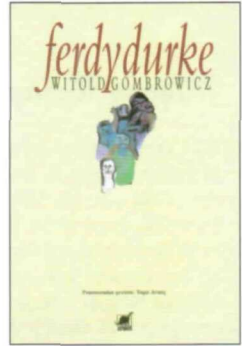

edebiyat seçkileri...

Witold Gombrowicz “Ferdydurke”

Polonyalı yazar Witold Gombrowicz ülkesinde avangard yazarlar topluluğu içinde yer almış, eserlerinde göze çarpan kara mizah ve saçma sapan diyaloglar yüzünden “Uyumsuz Tiyatro” geleneği içinde görülmüştür. Polonya’da doğmuş olan yazar, yapıtları sırasıyla Naziler, Stalinciler ve Polonya hükümeti tarafından yasaklandığı için 25 yıl boyunca Arjantin’de yaşamış ve 1963 yılında Fransa’ya yerleşerek hayatının son altı senesini burada geçirmiştir. Gombrowicz roman ve oyunlarıyla, özellikle de “Ferdydurke” isimli romanıyla büyük bir hiciv ustası olarak ünlenmiş, bu eseri grotesk ve gerçeküstücü edebiyatın en güzel eserlerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Gombrowicz’in yapıtlarının ana temasını insanların birbirine bağımlılığı kendi deyişyle “İnsanlar arası kilise” oluşturur. Gombrowicz, insanın bağımsız bir özünün olmadığını, kişinin eylemlerinin, içinde bulunduğu kolektif durum tarafından belirlendiğine inanır. Yani birey sürekli olarak başkalarının beklentilerine, taleplerine, yönlendirmelerine ve toplumsal yaşamın dayattığı genel kurallara göre yaşar. Bu noktada kuralsızlık daha doğrusu özgürlük çocuklara ya da olgunlaşmamış erişkinlere özgü bir özellik olarak karşımıza çıkar. Çünkü olgunlaşmamış insanlar kolektif yaşamın as-

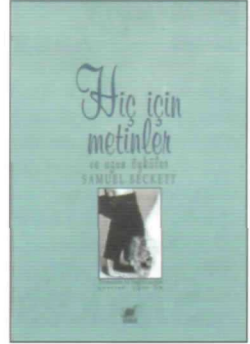
gari kurallarından, Gombrowicz’in deyimiyile “insanlar arası kilise”nin dayattıklarından kaçınabilirler. Öte yandan olgunlaşmış insan başkalarının talep ve isteklerine tabi olduğu için sahicilikten de uzak bir yaşam yaşamak zorunda kalır. Bütün bu durum yazara göre insanları zor bir ikilem içinde bırakır. Bir yanda toplumsal bir varlık olan insanın kabul görme, başarılı olma gibi olgunlaşarak, yetkinleşerek başarabileceği istekleri, diğer yandan da gençliğin olgunlaşmamışlığına, deli dolululuğuna özenerek bakması ve bunu çekici bulması. İşte bu karşıtlık Gombrowicz’in eserlerinin ana temasını oluşturur ve yazar bu temayı en yoğun olarak “Ferdydurke” isimli ilk romanı ve başyapıtında işler.

Politik alegori, modern dünyaya gerçeküstücü bir bakış, varoluşçuluk gibi Polonya edebiyatının klasik temalarının çoğu bu eserde kendini gösterir. Polonya’da basıldıktan kısa bir süre sonra yasaklanan eser otuz yaşlarındaki genç bir adamın kendi hayatı üzerine düşünürken “küçültülüp” liseye geri gönderilmesi ile başlar.

Yazarları ilk yapıtlarından başlayarak tanımak okur açısından daha sağlıklı bir yaklaşımdır. Pek az ilk yapıt yazarının baş yapıtı olarak anılır. Ancak “Ferdydurke”yi okuyacak okur hem bir ilk yapıt ile hem de bir başyapıt ile tanışacaklar.

edebiyat seçkileri...

Samuel Beckett **“Hiç İçin Metinler”**

Samuel Beckett, Yeats ve James Joyce ile birlikte İrlanda'nın dünya edebiyatında çok saygın bir konum kazanmasını sağlamış yazarlardan biridir. 1906 yılında Dublin'de doğmuş olan Beckett 1927'de Dublin'deki Trinity College'in Roman dilleri bölümünden mezun oldu. 1928 yılında Paris'teki Ecole Normalè Supérieure'de İngilizce okutmanı oldu ve burada James Joyce ile tanıştı (Beckett'in okutmanlık yaptığı bu okula ileriki yıllarda Sartre birincilikle girecek ve okula ikincilikle giren Simone de Beauvoir ile de burada tanışacaktı). Bu tanışmanın Beckett açısından ne denli önemli olduğu ise ilk romanı "Murphy"de görülen Joyce etkilerinden anlaşılabilir. Bu ilk roman, yazarın akıl hastanesinde bakıcı olarak çalışmasını konu alır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa direniş grubuna katılan Beckett bu dönemlerde "Watt" isimli romanını yazdı (Bu roman Beckett'in en zor eserlerinden biridir). Savaşın bitmesiyle birlikte Paris'e dönen yazar, bu tarihten itibaren eserlerini ana dilinde değil, daha yalın yazabildiğini düşündüğü Fransızca ile kaleme aldı ve "Molloy" (1951), "Malone Ölüyor" (1951) ile "Adlandırılmayan" (1953) adlı romanlarından oluşan üçlemesini tamamladı. Bu üçleme yazarın "Godo'yu Beklerken" adlı oyunundan sonra en önemli eseri olarak görülür.

Yazarı daha ilk temsili ile büyük bir üne kavuşturan "Godo'yu Beklerken" ise Absürd Tiyatro'nun en önemli eseri olarak kabul edilir. 1969 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kabul eden Beckett ömrünün sonuna kadar, (1938 yılında evlendiği Suzanne ile birlikte) Paris'te yaşar. Diğer iki büyük İrlandalı yazarın da (Yeats ve Joyce) yaşamak için Paris'i seçmeleri ilginçtir.

"Hiç İçin Metinler" ise Beckett'in karakteristik özelliklerinin tamamen görüldüğü dört öyküden oluşmakta. Bedensel yetilerini kaybeden kahramanlar, güçsüzlük, bilinç sapmaları, hiçlik, kayıtsızlık gibi temel Beckett izlekleri bu öykülerde de gösterir kendisini. Zor metinlerin yazarı olarak tanınan Beckett hem anlatım biçimiyle hem de konularıyla (kimi eserlerinde konudan da bahsedilemez) her okurun rahatlıkla okuyabileceği bir yazar değildir. Örneğin "Watt" isimli eseri kitabın yayıncısı tarafından bile "Zor metinler okumayı göze alanlar için vazgeçilmez" ibaresiyle tanıtılmakta. Bu açıdan bakılınca "Hiç İçin Metinler" Beckett ile yeni tanışacak olanlara tavsiye edilebilecek, diğer Beckett eserlerine göre çok daha kolay bir okumaya fırsat veren bir eserdir. Beckett'in anti-kahramanlarının dünyasıyla keyifli bir tanışma için "Hiç İçin Metinler" uygun bir başlangıç olabilir.